

Türkiye Eğitim Dergisi

(2022) Cilt 7, Sayı 1, s. 18-45

Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarını Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni Ölçütleri Açısından İnceleyen Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma

Selvanur KAYHAN¹
Mervenur KALYON²
Bircan EYÜP³

Özet

Bu çalışmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ölçütleri açısından ele alan lisansüstü tezleri incelemektir. Nitel araştırma desenine göre tasarlanan çalışmanın verileri doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Çalışmanın veri kaynağını 14'ü Türkçe, sekizi İngilizce ders kitaplarını ve ikisi Türkçe İngilizce/Almanca ders kitaplarını karşılaştırmalı olarak inceleyen 24 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Ele alınan tezler yıl, anahtar kelime, ele alınan dil seviyeleri ve ders kitapları, konu, sonuç ve öneriler açısından analiz edilmiştir. Tezler nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizine göre çözümlenmiştir. Araştırmanın sonunda, yapılan tezlerin 2019 yılında yoğunlaştığı, tezlerde en çok kullanılan anahtar kelimenin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi olduğu, ders kitabı olarak en çok Yedi İklim kitaplarının, dil seviyesi olarak ise A seviyesinin tercih edildiği ve lisansüstü tezlerin genellikle temel dil becerileri konusunda yoğunlaştığı belirlenmiştir. İncelenen tezlerin sonuçlarında Türkçe ve İngilizce ders kitaplarının içeriğinde çeşitli eksiklikler olduğu ve sunulan önerilerin çoğunlukla ders kitabı/materyal hazırlayıcılara yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi
İngilizce Öğretimi
Yabancı Dil Ders Kitapları

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 04.07.2021
Kabul Tarihi: 15.02.2022
Elektronik Yayım Tarihi: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

¹ Arş. Gör., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, kayhanselva@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6710-9815

² Türkçe Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı, kalyonmervenur@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7960-3899

³ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, bircaneyyp@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8061-1159

A Research on Postgraduate Theses Examining Turkish and English Textbooks with Regard to Criteria of Common European Framework of Reference Languages

Selvanur KAYHAN¹Mervener KALYON²Bircan EYÜP³

Abstract

The aim of this study is to examine postgraduate theses discussing Turkish and English textbooks as foreign language with regard to criteria of Common European Framework of Reference Languages. The data of the study, which was designed according to the qualitative research design, were collected by document analysis method. The data source of this study consist of 24 postgraduate theses, 14 of which examined Turkish textbooks, 8 of which examined English textbooks, 2 of which examined Turkish English/German books comparatively. Theses discussed were analyzed in terms of year, key words, the language level, textbooks, subjects, results and suggestions. These were analyzed according to content analysis which is one of the qualitative data analysis techniques. At the end of the study, it was determined that conducted theses intensified in 2019, the most used key word in theses is teaching Turkish as foreign language, as textbook, Yedi iklim books, as language level, A level were preferred, and generally postgraduate theses intensify on basic language skills subject. In the results of the theses examined, it was determined that in the content of Turkish and English textbooks, there are various deficiencies and the suggestions offered mostly are for the textbook/material preparers.

Keywords

CEFR
Teaching Turkish as a Foreign
Language
English Teaching
Foreign Language Textbooks

About Article

Sending Date: 04.07.2021
Acceptance Date: 15.02.2022
Electronic Issue Date: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

GİRİŞ

Dil öğretiminin geçmişi çok eskiye dayansa da temel bir kaynaktan hareketle sistemli ve planlı bir şekilde gerçekleştirilmemiştir. Son yıllarda ise *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM)* hem dünyada hem Türkiye’de yabancı dil öğretimi için temel kaynak olarak kabul edilmektedir (Sallabaş ve Sağlık, 2020). AOBM, “Avrupa Konseyinin 1970’ler ve 1980’ler boyunca dil eğitimi alanındaki çalışmalarının devamı olarak geliştirilmiş” (Council of Europe [CEFR], 2020: 31) ve Avrupa ülkelerinde yaşayan bireylerin yabancı dil öğrenmelerini sağlamak ve çok kültürlülüğü teşvik etmek amacıyla hazırlanmıştır (Arslan &

¹ Arş. Gör., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, kayhanselva@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6710-9815

² Türkçe Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı, kalyonmervener@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7960-3899

³ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, bircaneyyp@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8061-1159

Coşkun, 2012). Ancak metin dil eğitimi alanında yalnızca Avrupa ülkelerine değil Avrupa kıtası dışında yer alan ülkelere de rehberlik yapmaktadır (CEFR, 2020). İlk basımı 2001 yılında yapılan AOBM üzerinde zaman içerisinde duyulan ihtiyaçlardan dolayı 2018 ve 2020 yıllarında güncellemeler de yapılmıştır. Metin, içerisinde yer verdiği eğitim yaklaşımlarından dolayı kapsamlıdır ve metinde esnek, çok amaçlı, devimsel, kolay anlaşılabilen, katı olmayan ve tarafsız bir yapının dikkate alındığı vurgulanmaktadır (CEFR, 2001; CEFR, 2020). Bu nedenle herhangi bir pedagojik kuramın önerilmediği AOBM'nin asıl iletisi günlük hayattan yola çıkarak öğrenenin iletişimsel gereksinimlerini karşılayan bir planlama yapılmasına yöneliktir (CEFR, 2020). Metin öğrencilere nitelikli bir dil eğitimi kazandırmanın yanında onları yalnızca dille sınırlı kalmayan çeşitli görevlerde bulunan sosyal aktörler olarak görmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2009). Eylem odaklı yaklaşım olarak adlandırılan bu yaklaşımda öğrenme süreci eylem temelli gerçekleştirilmektedir (CEFR, 2020). Böylece iletişimsel beceriler çeşitli eylemler yoluyla geliştirilmeye çalışılmaktadır (Eyüp, 2021).

Metinde ayrıca öğrenme hedeflerinin belirlenmesinde ölçüt niteliğinde kabul edilen dil yeterlikleri yer almaktadır. Altı seviyede tanımlanan bu yeterlikler üç ana kategoriye ayrılmıştır: "Temel kullanıcı (A1 ve A2), Bağımsız kullanıcı (B1 ve B2), ve Yetkin kullanıcı (C1 ve C2)" (CEFR, 2020: 40). Ancak bu altı seviyenin değişmez olması hedeflenmemiş, çoğu kez alt seviyelere ayrıldığı belirtilmiştir (CEFR, 2020). Nitekim 2018'de yapılan güncellemelerle metne bir seviye daha (A1 Öncesi) eklenmiştir. Bu yeterlikler ile dillere ya da dil öğrenenlere sınır koymak değil aksine dili belirli bir seviyede bilen bir kişinin bütün ülkelerde standart kabul edilmiş becerileri kazanmasını sağlamak amaçlanmıştır (Deniz & Uysal, 2010). Yabancı dil öğrencilerinin, bu dil aracılığıyla iletişim kurmak için neleri öğrenmeleri ve bu dilde yetkinlik edinmek için hangi kabiliyetlerini geliştirmeleri gerektiği ayrıntılı bir şekilde metinde açıklanmaktadır (CEFR, 2001). AOBM'de aynı zamanda dil öğretiminde değerlendirmeden bahsedilmiş, değerlendirme uygulamalarına sınavların yanında diğer araçların da dâhil edilmesi gerektiği belirtilip eğitimcilerle süreç ve sonuç odaklı bir değerlendirme tavsiye edilmiştir (Eyüp, 2021). Tüm bu yönleriyle birlikte düşünüldüğünde AOBM'nin en önemli öğretim programı metinlerinden birisi olduğu söylenebilir (Graves, 2008). Bu durumda yabancı dil öğretiminde kullanılan ders materyallerinin de bu metin ile uyumlu olarak hazırlanması beklenmektedir.

Yabancı dil öğretiminin temel malzemesi ders kitaplarıdır (Candaş-Karababa, 2009). Teknolojinin gelişmesiyle derslerde birçok aracın kullanılmaya başlandığı görülmekte ancak tüm bu çeşitliliğe rağmen ders kitapları hâlâ en önemli ders araçlarının başında gelmektedir (Ceran, 2015). Ders kitaplarının en sık kullanılan ders aracı olmasının sebeplerinden biri de eğitim programına uygun olarak hazırlanmalarıdır (Şahin ve Yıldırım, 1999'dan aktaran Yaşar, 2015). Öğrencilere ihtiyacı oldukları bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla hazırlanan ders kitapları aynı zamanda bilgiye ulaşmanın en ucuz ve en kolay yollarından birisidir (Ceran, 2015; Yaşar, 2015). Bu sebeple ders kitaplarının öğrencilerin hedef dilde kabiliyetlerini geliştirecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir (Tüm & Gürbüz 2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından bakıldığında, kurumların ders materyallerini kendi belirledikleri müfredata göre hazırlaması ve bu müfredatlar arasında birtakım farklılıkların olması bu alanda ortak bir tutumun benimsenmediğini göstermektedir (Erol, 2008). İngilizce öğretimi açısından bakıldığında ise İngilizce öğretim programının 2013 yılında AOBM doğrultusunda yeniden düzenlendiği (Demir, 2020) ancak yapılan

araştırmalarda İngilizce öğretim programlarının AOBM ile uyumsuzluk gösterdiği noktaların olduğu görülmüştür (Özer ve Parmaksız, 2013; Özüdoğru, 2016). Ders kitaplarının hazırlanmasında evrensel ölçütlere ihtiyaç vardır. Bu ölçütü günümüzde AOBM'nin karşıladığı kabul edilebilir (Demirel, 2004'ten akt. Kara, 2011). Zira AOBM dil öğretiminde öğretim programları, sınav ve ders kitaplarının hazırlanmasında ortak bir çerçeve sunmaktadır (CEFR, 2001). Dil öğretiminde ortak ölçüt olarak AOBM'nin kullanılmasının katkıları olarak dil öğrenme olanaklarındaki planlama ve olanakların çeşitli hedefler için kullanılabilirliği, iletişimsel anlayışa bağlı olarak eylem odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi, metnin sabit bir yöntem ya da anlayışı kabul ettirmek yerine yabancı dil öğretiminde seçenekler sunması ve kullanım tecrübesine bağlı olarak değişim geçirebilecek olması ile AOBM ölçütlerinin herkes tarafından anlaşılır ve kullanılabilir olması örnek gösterilebilir (MEB, 2009). Bu doğrultuda, hazırlanan ders kitaplarının AOBM ile uyumunu inceleyen çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Alanyazın taraması bilindiği kadarıyla yapıldığında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarını ele alan araştırmaları inceleyen çalışmalara rastlanırken (Kemiksiz, 2021) İngilizce ders kitaplarına yönelik böyle bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Aynı zamanda, yapılan taramalarda yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını ele alan araştırmaları bir arada karşılaştırmalı olarak inceleyen herhangi bir çalışma da tespit edilememiştir. Oysaki yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yeni olmasıyla birlikte son yıllarda önemi hızla artmaktadır (Biçer, 2017; Büyükkız, 2014; Göçer ve Moğul, 2011; Karagöz ve Şeref, 2021; Şeref ve Karagöz, 2020; Türkben, 2018). İngilizce öğretimi ise ülkemizde uzun yıllardır yapılmaktadır (Aymen-Peker, Çiftli ve Omca-Çobanoğlu, 2020). Her iki dilin öğretiminde de ders kitaplarının ve AOBM'nin kılavuz niteliğinde olduğu göz önüne alındığında yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarının bu belge ile ne derece uyumlu olduğunun tespit edilmesi önem kazanmaktadır. Bu sebeple, bu çalışmada Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM doğrultusunda ele alan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Çalışmada lisansüstü tezlerin tercih edilip incelenme sebepleri, ele alınan konunun derinliği ve yaygınlığı hakkında fikir vermeleri ve konunun genel görünümünü sunmalarıdır (Göktaş ve Erdem, 2006'dan akt. Evrekli, İnel, Deniz ve Balım, 2011). Bunların yanı sıra çalışmanın yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki olumlu ve geliştirilmesi gereken yönleri ortaya koyacağı ve yabancı dil kitaplarının hazırlanmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bahsedilen gerekçelerden hareketle, çalışmada yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından ele alan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM doğrultusunda inceleyen tezlerin yıllara, anahtar kelimelerine, konularına, sonuç ve önerilerine göre dağılımı nasıldır?
2. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM doğrultusunda inceleyen tezlerin ele aldıkları dil seviyeleri ve ders kitaplarına göre dağılımları nasıldır?
3. Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM doğrultusunda inceleyen tezlerde ulaşılan sonuçlar ve sunulan öneriler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma desenine göre yürütülmüştür. “Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 41). Çalışmada Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından ele alan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlandığı için verilerin elde edilmesinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189). Nitekim dokümanlar nitel araştırmaların en önemli veri kaynaklarından (Creswell, 2019).

Veri Kaynakları

Bu çalışmada, YÖK Ulusal Tez Merkezinde yapılan taramalar sonucu 2010-2020 yılları arasında yapılmış ve konuyla ilgili 14’ü Türkçe, 8’i İngilizce ders kitaplarını, 2’si ise Türkçe İngilizce/Almanca kitaplarını karşılaştırmalı olarak inceleyen toplam 24 lisansüstü tez ele alınmıştır. Türkçe ders kitaplarını inceleyen lisansüstü tezlerin 12’si yüksek lisans 2’si doktora, İngilizce ders kitaplarını inceleyen tezlerin 7’si yüksek lisans biri doktora ve Türkçe İngilizce/Almanca kitaplarını karşılaştırmalı olarak inceleyen tezlerin ikisi yüksek lisans tezi olmak üzere çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin 21’ini yüksek lisans 3’ünü ise doktora tezi oluşturmaktadır. İncelenen tezlerin yapıldığı üniversiteye ve programa dair bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Tezlerin Yapıldığı Üniversitelere ve Programlara Göre Frekans Dağılımı

Üniversite Adı	Yüksek Lisans		Doktora	
	f	%	f	%
Hacettepe Üniversitesi	5	23.8	-	-
Çağ Üniversitesi	2	9.5	-	-
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü.	2	9.5	-	-
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	9.5	-	-
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	1	4.7	1	33.3
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	4.7	-	-
Akdeniz Üniversitesi	1	4.7	-	-
Çukurova Üniversitesi	-	-	1	33.3
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	4.7	-	-
Gazi Üniversitesi	1	4.7	-	-
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	4.7	-	-
İnönü Üniversitesi	-	-	1	33.3
İstanbul Üniversitesi	1	4.7	-	-
Pamukkale Üniversitesi	1	4.7	-	-
Trakya Üniversitesi	1	4.7	-	-
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	4.7	-	-
Toplam	21	99.3	3	99.9

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın verileri doküman incelemesi yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Alanyazında Avrupa Ortak Başvuru Metni için farklı isimlendirmeler yapıldığından araştırmacılar tarafından öncelikle YÖK Ulusal Tez Merkezinde AOBM'ye yönelik yapılmış çalışmalar taranmış ve AOBM'nin hangi isimlerle tezlerde kullanıldığı belirlenmiştir. Daha sonra ULAKBİM, ERIC, SOBIAD ve Google Scholar'da yayımlanmış çalışmalarda AOBM'nin hangi isimlerle ele alındığı incelenmiştir. Bu doğrultuda AOBM ve yerine kullanılan isimlerden de hareketle çalışma için toplam 16 anahtar kelime belirlenmiştir. Sonraki süreçte 2010-2020 yılları arasında yapılmış ve ders kitaplarını AOBM doğrultusunda inceleyen tezlerin tespit edilmesi için YÖK Ulusal Tez Merkezinden "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni, Avrupa Ortak Çerçeve Metni, Ortak Avrupa Çerçevesi, Çerçeve Metni, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni, ADOÇEP, Diller İçin Avrupa Ortak Çerçevesi, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, CEFR, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi, Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretimi, Ders Kitapları İnceleme, Ders Kitapları, İngilizce Ders Kitapları" anahtar kelimeleri ile ayrı ayrı tarama yapılmıştır. Yapılan taramalar sonucu konuyla ilgili 19'u Türkçe ders kitaplarını, 9'u İngilizce ders kitaplarını, 2'si ise Türkçe İngilizce/Almanca kitaplarını karşılaştırmalı olarak inceleyen 30 teze ulaşılmıştır. Ancak Türkçe kitaplarını ele alan tezlerden üçü ders kitaplarını incelemeye, biri 2009 yılında hazırlandığı ve biri de AOBM'den yalnızca veri toplama aracı oluştururken yararlandığı için çalışma dışı bırakılmıştır. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerin birinde ise ders kitabı yerine öğretim programı incelendiği için çalışmaya dâhil edilmemiştir. Böylece çalışmada 24 lisansüstü tez ele alınmıştır.

Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılması amaçlanan "birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır" (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242). Öncelikle Türkçe kitaplarını inceleyen tezler T1, T2, T3..., İngilizce kitaplarını inceleyen tezler ise İ1, İ2, İ3..., şeklinde ve karşılaştırma yapan tezler Tİ1, TİA2 şeklinde kodlanmıştır. Daha sonra tezler birçok kez incelenmiş ve yıl, anahtar kelime, ele alınan dil seviyeleri ile ders kitapları, konu, sonuç ve öneriler olmak üzere yedi kategori altında analiz edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği sağlamak adına lisansüstü tezler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiş, daha sonra görüş birliğine varılan kısımlar aynen aktarılırken üzerinde mutabık kalınmayan kısımlarda bir uzman görüşüne başvurulmuştur. Nitel araştırmalarda uzman görüşüne başvurmak çalışmanın güvenilirliği ve tutarlılığı açısından önemli bir strateji olarak kabul edilmektedir (Merriam, 2018). Tezlerde anahtar kelimeler, ele alınan dil seviyeleri ve ders kitapları ile ilgili bilgiler aynen alınmış, herhangi bir bilginin verilmediği kısımlar ise araştırmacılar tarafından adlandırmaya gidilmeyip 'belirtilmemiş' olarak ifade edilmiştir. Ancak incelenen tezlerin dört tanesinde (T1, T8, T10 ve T12) ders kitaplarının AOBM'ye göre incelenmesi tezin yalnızca bir bölümünü oluşturduğu için bu tezlerin sonuç ve önerilerinden yalnızca AOBM ile ilgili olan kısımları alınmıştır. Belirlenen kategorilere göre analiz edilen verilerin yüzdeleri hesaplanmış ve tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Bulguların okunmasında kolaylık sağlaması amacıyla Avrupa Ortak Başvuru Metni AOBM, Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ise YDOTÖ şeklinde kısaltılarak kullanılmıştır. Tablolarda Türkçe ders kitapları TDK, İngilizce ders kitapları İDK, Türkçe ve İngilizce kitapları TİDK şeklinde sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde 2010-2020 yılları arasında yapılmış ve yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretiminde kullanılan ders kitaplarını AOBM ölçütlerini dikkate alarak inceleyen tezlerle dair bulgular sunulmuştur.

Tablo 2: *Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı*

Yıl	TDK		İDK		TİDK	
	Kod	%	Kod	%	Kod	%
2010	T1, T2	14.2	İ1	12.5	-	-
2011	-	-	-	-	Tİ1	50
2012	-	-	İ2	12.5	-	-
2013	-	-	-	-	-	-
2014	-	-	-	-	-	-
2015	-	-	-	-	-	-
2016	T3	7.1	İ3, İ4	25	-	-
2017	-	-	İ5, İ6	25	-	-
2018	T4, T5, T6, T7	28.5	İ7	12.5	-	-
2019	T8, T9, T10, T11, T12	35.7	-	-	TİA2	50
2020	T13, T14	14.2	İ8	12.5	-	-
Toplam	14	99.7	8	100	2	100

Tablo 1 incelendiğinde Türkçe ders kitaplarını AOBM ölçütlerini dikkate alarak inceleyen lisansüstü tezlerin en fazla 2019 (%35.7) yılında yapıldığı ve tezlerin sayısında 2018 yılı itibariyle bir artış meydana geldiği görülmektedir. 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 ve 2017 yıllarında ise Türkçe kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen herhangi bir tez çalışması yapılmamıştır. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerin ise en fazla 2016 (%25) ve 2017 (%25) yıllarında yapıldığı; 2011, 2013, 2014, 2015 ve 2019 yıllarında ise herhangi bir çalışmanın yapılmadığı belirlenmiştir. Türkçe, İngilizce ve Almanca ders kitaplarını AOBM ölçütlerini dikkate alarak karşılaştıran tezlerle bakıldığında ise yalnızca 2011 (%50) ve 2019 (%50) yıllarında çalışma yapıldığı görülmektedir.

Tablo 3: *Tezlerin Anahtar Kelime Dağılımı*

Anahtar Kelime	TDK		İDK		TİDK	
	f	%	f	%	f	%
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi	8	15.6	-	-	1	16.6
ADOÇEP	-	-	3	11.1	-	-
Ders kitabı	1	1.9	1	3.7	1	16.6
Konuşma becerisi	2	3.9	-	-	1	16.6
Ders kitabı inceleme	-	-	2	7.4	-	-
Metin	2	3.9	-	-	-	-
Kültür aktarımı	2	3.9	-	-	-	-
Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi	2	3.9	-	-	-	-
Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni	1	1.9	1	3.7	-	-
Ders kitapları	1	1.9	1	3.7	-	-
Ortak Avrupa Çerçevesi	1	1.9	-	-	-	-
Metin altı soruları	1	1.9	-	-	-	-
Dinleme becerisi	1	1.9	-	-	-	-

Gazi Üniversitesi TÖMER	1	1.9	-	-	-	-
İletişimsel yeti	1	1.9	-	-	-	-
Türkçe öğretim setleri	1	1.9	-	-	-	-
Avrupa Dil Gelişim Dosyası	1	1.9	-	-	-	-
Avrupa Ortak Çerçeve Metni	1	1.9	-	-	-	-
Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti	1	1.9	-	-	-	-
Konuşma	1	1.9	-	-	-	-
Yazma	1	1.9	-	-	-	-
İzmir Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı	1	1.9	-	-	-	-
Diller İçin Avrupa Ortak Çerçevesi	1	1.9	-	-	-	-
Kültürel tanımlayıcılar	1	1.9	-	-	-	-
Türk kültürü	1	1.9	-	-	-	-
Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi	1	1.9	-	-	-	-
B1 dil düzeyi	1	1.9	-	-	-	-
Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitapları	1	1.9	-	-	-	-
Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni	1	1.9	-	-	-	-
Metin türleri	1	1.9	-	-	-	-
Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni	1	1.9	-	-	-	-
Okuma becerisi	1	1.9	-	-	-	-
B1 seviye	1	1.9	-	-	-	-
Yabancı dil	1	1.9	-	-	-	-
Türkçe	1	1.9	-	-	-	-
Söylem	1	1.9	-	-	-	-
Eleştirel söylem analizi	1	1.9	-	-	-	-
CEFR	1	1.9	-	-	-	-
İlkeler	1	1.9	-	-	-	-
Yabancılar Türkçe Öğretimi	1	1.9	-	-	-	-
Yazma becerisi	1	1.9	-	-	-	-
Yazma etkinlikleri	1	1.9	-	-	-	-
Yabancı dil öğretimi	-	-	1	3.7	-	-
Yedi İklim Türkçe	-	-	-	-	1	16.6
New Headway	-	-	-	-	1	16.6
Menschen	-	-	-	-	1	16.6
Kültür	-	-	1	3.7	-	-
Kültürel farkındalık	-	-	1	3.7	-	-
Çok kültürlülük	-	-	1	3.7	-	-
Derlem	-	-	1	3.7	-	-
Sözcük sıklığı	-	-	1	3.7	-	-
Öğrenci ilgi alanları	-	-	-	-	-	-
Çocuklara yabancı dil öğretimi	-	-	1	3.7	-	-
İlkokul 2.sınıf İngilizce ders kitabı	-	-	1	3.7	-	-
Kültürel öğeler	-	-	1	3.7	-	-
Kültürlerarası beceri	-	-	1	3.7	-	-
Genel yetkinlikler	-	-	1	3.7	-	-
İdeoloji	-	-	1	3.7	-	-
İngilizce ders kitapları	-	-	1	3.7	-	-
İngilizce dili müfredatı	-	-	1	3.7	-	-
Kitap analizi	-	-	1	3.7	-	-
Türk dil eğitimi sistemi	-	-	1	3.7	-	-

Kelime bilgisi	-	-	1	3.7	-	-
Kelime sıklığı	-	-	1	3.7	-	-
Derlem temelli çalışma	-	-	1	3.7	-	-
Toplam	51	97.7	27	99.9	6	99.6

Tablo 2 incelendiğinde, Türkçe ders kitaplarını AOBM ölçütleri doğrultusunda inceleyen tezlerde toplamda 51 anahtar kelime kullanıldığı; en sık kullanılan anahtar kelimenin “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi” (%15.6) olduğu görülmektedir. Devamında ise “Konuşma becerisi” (%3.9), “Metin” (%3.9), “Kültür aktarımı” (%3.9) ve “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi” (%3.9) anahtar kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir. Diğer 35 anahtar kelime ise bir defa kullanılmıştır. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerdeki anahtar kelimelere bakıldığında, toplamda 27 anahtar kelime kullanıldığı ve en sık kullanılan anahtar kelimenin “ADOÇEP” (%15.6) olduğu belirlenmiştir. Türkçe ve İngilizce/Almanca kitaplarını karşılaştıran tezlerde ise toplamda 6 anahtar kelime kullanıldığı ve bu kelimelerin “Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi” (%16.6), “Ders kitabı” (%16.6), “Konuşma becerisi” (%16.6), “Yedi İklim Türkçe” (%16.6), “New Headway” (%16.6) ve “Menschen” (%16.6) olduğu belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde bazı kavramlar arasında kelime birliğinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4: Tezlerin Ele Aldıkları Dil Seviyelerine Göre Dağılımı

Dil Seviyeleri	TDK		İDK		TİDK	
	Kod	%	Kod	%	Kod	%
A1	T3, T5, T6, T7, T9, T13, T14	21.2	İ4, İ5	22.2	Tİ1	33.3
A2	T3, T5, T6, T7, T9, T13, T14	21.2	İ2, İ3, İ5, İ8	44.4	Tİ1	33.3
B1	T3, T4, T5, T7, T8, T10, T11, T13	24.2	-	-	TİA2	33.3
B2	T3, T5, T7, T13	12.1	İ7	11.1	-	-
C1	T7, T12, T13	9	-	-	-	-
C2	T5, T13	6	-	-	-	-
Belirtilmemiş	T1*, T2*	6	İ1**, İ6**	22.2	-	-
Toplam	33	99.7	9	99.9	3	99.9

*Belirtilen tezlerde ele alınan ders kitaplarının seviyesi A-B-C yerine 1-2-3 şeklinde numaralandırılarak gösterilmiştir. Bu seviyelerin harfli karşılığı bilinse de tezlerde belirtilmediği için belirtilmemiş kategorisine dâhil edilmiştir.

** Belirtilen tezlerde ele alınan kitapların seviyeleri sınıf seviyeleri şeklinde belirtildiği için bu çalışmada belirtilmemiş kategorisine dâhil edilmiştir.

Tablo 3'te Türkçe ders kitaplarının en fazla B1 seviyesinde (%24.2), devamında ise A1 (%21.2) ve A2 (%21.2) seviyelerinde incelendiği görülmektedir. İngilizce kitaplarının ise en çok A2 seviyesinde (%44.4) incelendiği görülmektedir. Türkçe ve İngilizce/Almanca ders kitaplarını karşılaştıran tezlerde ele alınan kitapların ise A1 (%33.3), A2 (%33.3) ve B1 (%33.3) seviyelerinde eşit oranda incelendiği görülmektedir. İngilizce kitaplarını inceleyen tezler ile Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde C1 ve C2 dil seviyelerinin ele alınmadığı görülmektedir. Tabloya genel olarak bakıldığında en fazla ele alınan dil seviyesinin A2 olduğu görülmektedir. Türkçede iki İngilizcede de iki olmak üzere toplam 4 tezde ele alınan kitapların dil seviyelerine dair herhangi bir bulguya yer verilmemiştir.

Tablo 5: Tezlerin Ele Aldıkları Kitaplara Göre Dağılımı

İncelenen Kitaplar	TDK		İDK		TİDK	
	Kod	%	Kod	%	Kod	%
Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları (Yunus Emre Enstitüsü Yayınları)	T4, T5, T6, T9, T11, T12, T13, T14	26.6	-	-	TİA2	20
Ankara Üniversitesi Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları (TÖMER)	T1, T2, T5, T9, T10, T11, T14	23.3	-	-	Tİ1	20
The New Headway (Oxford University Press)	-	-	-	-	Tİ1, TİA2	40
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları (Kültür Sanat Basımevi)	T5, T8, T9, T11, T12, T14	20	-	-	-	-
Menschen (Hueber Verlag GmbH & Co. KG)	-	-	-	-	TİA2	20
Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi Ders Kitapları (TÖMER)	T3, T5, T9, T12, T13	16.6	-	-	-	-
My English (Pasifik Yayınları)	-	-	İ1, İ6	12.5	-	-
Yes You Can (MEB)	-	-	İ5, İ7	12.5	-	-
Ankara Üniversitesi Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları (TÖMER)	T2, T12	6.6	-	-	-	-
Four Seasons (Dikey)	-	-	İ6	6.2	-	-
Framework (Richmond Publishing)	-	-	İ1	6.2	-	-
I Know English (MEB)	-	-	İ4	6.2	-	-
Marathon Plus (YDS Publishing)	-	-	İ8	6.2	-	-
Mastermind (MEB)	-	-	İ8	6.2	-	-
More & More (Kurmaya ELT)	-	-	İ8	6.2	-	-
New Bridge to Success (Kelebek Matbaacılık)	-	-	İ2	6.2	-	-
Spot On (MEB)	-	-	İ6	6.2	-	-
Spotlight on English (Özgün Publications)	-	-	İ1	6.2	-	-
Touchstone (Cambridge)	-	-	İ8	6.2	-	-
Upswing English (Tutku Yayıncılık)	-	-	İ8	6.2	-	-
Upturn in English (İletişim Yayınları)	-	-	İ3	6.2	-	-
İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları (Papatya Yayıncılık Eğitim)	T7	3.3	-	-	-	-
Türkçeye Yolculuk Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları	T12	3.3	-	-	-	-
Toplam	30	99.7	16	99.4	5	100

Tablo 4'e bakıldığında, Türkçe ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerin Yedi İklim Yabancılar için Türkçe Ders Kitapları (%26.6), Ankara Üniversitesi Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitapları (%23.3) ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders

Kitaplarında (%20) yoğunlaştığı görülmektedir. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerin ise My English (%12.5) ve Yes You Can (%12.5) kitaplarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran çalışmalara bakıldığında ise The New Headway (%40), Ankara Üniversitesi Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitapları (%20), Menschen (%20) ve Yedi İklim Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarının (%20) ele alındığı görülmektedir.

Tablo 6: Tezlerin Ele Aldıkları Konulara Göre Dağılımı

Konu	TDK		İDK		TİDK	
	Kod	%	Kod	%	Kod	%
Temel Dil Becerileri	T1, T2, T3, T4, T5, T7, T9, T10, T11, T14	71.4	İ2, İ4, İ7	37.5	Tİ1, TİA2	100
Kültür Aktarımı	T6, T8	14.2	İ1, İ5	25	-	-
AOBM Genel Yetkinlikler	T12	7.1	İ6	12.5	-	-
AOBM Genel Amaçlar	T13	7.1	-	-	-	-
Söz Varlığı	-	-	İ3, İ8	25	-	-
Toplam	14	99.8	8	100	2	100

Tablo 5'te, Türkçe ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerde temel dil becerileri, kültür aktarımı, AOBM genel yetkinlikler ve AOBM genel amaçlar konularının ele alındığı; en çok ele alınan konunun temel dil becerileri (%71.4) olduğu görülmektedir. Tabloda İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde temel dil becerileri, kültür aktarımı, AOBM genel yetkinlikler ve söz varlığı konularının ele alındığı; en çok ele alınan konunun temel dil becerileri (%37.5) olduğu belirlenmiştir. Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlere bakıldığında ise yalnızca temel dil becerileri (%100) konusunun ele alındığı görülmektedir.

Tablo 7: Tezlerin Sonuçlarına Göre Dağılımı

Sonuçlar	TDK		İDK		TİDK	
	Kod	%	Kod	%	Kod	%
Seviyeye uygunluk						
Seviyeye uygun	T2*, T3, T14	10.7	İ4	6.6	-	-
Seviyeye uygun değil	T2*	3.5	İ2, İ7	13.3	-	-
Becerilerin dağılımı						
Dengeli dağılım	T14*	3.5	-	-	-	-
Dengesiz dağılım	T3, T14*	7.1	İ2, İ4	13.3	-	-
AOBM prensiplerinin yansıtılma durumu						
Başarılı	T13	3.5	İ4	6.6	-	-
Başarısız	-	-	İ2	6.6	-	-
Becerilere yönelik kazanımların yansıtılma durumu						
Başarılı	T7, T9, T11*, T14	14.2	-	-	Tİ1, TİA2*	50
Başarısız	T1, T5, T10, T11*	14.2	-	-	TİA2*	25
Etkinlik yeterliliği						
Yeterli	T7, T11*, T14*	10.7	-	-	-	-
Yeterli değil	T1, T2, T3, T4, T11*, T14*	21.4	İ2	6.6	Tİ1	25
Kültür aktarımı						

Başarılı	T6	3.5	İ1*	6.6	-	-
Başarısız	T8	3.5	İ1*, İ5	13.3	-	-
Genel yeterliliklerin dağılımı						
Dengeli	-	-	-	-	-	-
Dengesiz	T12	3.5	İ6	6.6	-	-
Sözcük seviyesine uygunluk						
Uygun	-	-	İ8*	6.6	-	-
Uygun değil	-	-	İ3, İ8*	13.3	-	-
Toplam	28	99.3	15	99.4	4	100

* Belirtilen tezlerde birden fazla ders kitabı incelendiği için çıkan sonuçlar doğrultusunda tezler aynı ana kategori altında her iki alt kategoriye de eklenmiştir.

Tablo 6'da Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerden elde edilen sonuçların "Seviyeye uygunluk", "Becerilerin dağılımı", "AOBM prensiplerinin yansıtılma durumu", "Becerilere yönelik yeterliliklerin yansıtılma durumu", "Etkinlik yeterliliği", "Kültür aktarımı", "Genel yeterliliklerin dağılımı" ve "Sözcük seviyesine uygunluk" olmak üzere 8 ana kategori altında toplandığı görülmektedir. Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden elde edilen sonuçların en fazla "Etkinlik yeterliliği" kategorisinde (%32.1), İngilizce kitapları için "Seviyeye uygunluk" (%19.9), "Kültür aktarımı" (%19.9) ve "Sözcük seviyesine uygunluk" (%19.9) kategorilerinde, Türkçe ve İngilizce/Almanca kitaplarını karşılaştıran tezlerden elde edilen sonuçların en fazla "Becerilere yönelik kazanımların yansıtılma durumu" kategorisinde (%75) toplandığı belirlenmiştir.

İncelenen Çalışmaların Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Seviyeye uygunluk

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütlerini dikkate alarak inceleyen tezlerden seviyeye uygunluk ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T2, T3 ve T14'ün ele aldığı kitapların seviyeye uygun bulunduğu, T2'nin incelediği kitapların ise seviyeye uygun bulunmadığı görülmektedir. Yeni Hitit 3 (2009) ve Hitit 3'ün (2007) içerdikleri metinler açısından karşılaştırıldığı T2'nin sonuçları arasında Hitit Serisi 3'ün (2007) çerçeve programda belirtilen dil seviyelerine uygun olarak hazırlanmadığı, Yeni Hitit Serisi 3'ün (2009) ise B2 ve C1 seviyelerine uygun olarak hazırlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle T2 seviyeye uygun ve seviyeye uygun değil kategorilerinin her ikisine de dâhil edilmiştir. T3'te Gazi TÖMER, dinleme etkinlikleri açısından A1-A2-B1-B2 seviyelerinde incelenmiş ve incelenen seviyeler için içerik olarak dil seviyelerine uygun bulunduğu görülmüştür. T14'te İstanbul A1-A2, Yedi İklim 1 ve Yeni Hitit A1-A2 ders kitapları yazma becerisi açısından incelenmiş ve çalışmada, İstanbul A1-A2 ve Yeni Hitit A1-A2 kitabında yazma etkinliklerinin A1-A2 düzeyine uygun olduğu belirlenmiştir. Yedi İklim 1 kitabı için seviyeye uygunluk ile ilgili herhangi bir sonuca yer verilmemiştir.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde İ4'ün ele aldığı ders kitabının seviyeye uygun olduğu, İ2 ve İ7'nin ele aldığı kitapların ise seviyeye uygun bulunmadığı belirlenmiştir. İ4'te 2. sınıf İngilizce kitabı I Know English öğretmen görüşleri ışığında değerlendirilerek programa uygunluğu belirlenmeye çalışılmış ve ders kitabının A1 seviyesine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İ2'de 9. sınıf İngilizce ders kitabı New Bridge to Success Grade 9

AOBM'ye göre incelenmiş ve kitapta yer alan etkinliklerin çoğunun A2 düzey tanımlayıcılara uygun olmadığı görülmüştür. İ7'de ise 11. sınıf İngilizce kitapları Yes You Can B2.1 ve Yes You Can B2.2 etkinlikleri bir dereceye kadar B2 seviyesinin özelliklerini yansıtırsa da birçok etkinliğin bir alt ve bir üst seviyeye yönelik etkinlikler olduğu belirlenmiştir.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde dil seviyelerine yönelik bir sonuca rastlanmamıştır.

Becerilerin dağılımı

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM'ye göre inceleyen tezlerden becerilerin dağılımı ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T3 ve T14'ün ele aldığı kitaplarda becerilerin dengesiz dağılım gösterdiği görülmektedir. Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerde becerilerin dengeli dağılımına yönelik herhangi bir sonuca ise rastlanmamıştır. T3'te Gazi TÖMER, dinleme etkinlikleri açısından A1-A2-B1-B2 seviyelerinde incelenmiş ve A1 seviyesinde dinleme etkinliklerinin oranının tüm dil becerilerine yönelik etkinlikler içerisinde oldukça az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. T14'te İstanbul A1-A2, Yedi İklim 1 ve Yeni Hitit A1-A2 ders kitapları yazma becerisi açısından incelenmiş ve çalışmada İstanbul A1-A2 ve Yedi İklim 1 kitaplarında yazma etkinliklerinin dağılımının dengeli iken Yeni Hitit A1-A2 kitabında yazma etkinliklerinin dağılımının dengesiz olduğu belirlenmiştir.

İngilizce kitaplarını ele alan İ2 ve İ4'ün ele aldıkları kitaplarda becerilerin dengesiz dağılım gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde becerilerin dengeli dağılımına yönelik herhangi bir sonuca ise rastlanılmamıştır. İ2'de 9. sınıf İngilizce kitabı New Bridge to Success 9 AOBM'ye göre incelenmiş ve ders kitabında yer alan etkinliklerin dil becerilerine göre dengesiz bir dağılım gösterdiği, etkinliklerin çoğunlukla dil bilgisi ve kelime bilgisi öğretimine yönelik olarak hazırlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. İ4'te 2. sınıf İngilizce ders kitabı I Know English öğretmen görüşleri ışığında değerlendirilerek AOBM'ye uygunluğu belirlenmeye çalışılmış ve dinleme ve konuşma etkinliklerinin okuma ve yazma etkinliklerini geride bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını karşılaştıran tezlerde becerilerin dağılımına yönelik bir sonuca rastlanmamıştır.

AOBM prensiplerinin yansıtılma durumu

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını inceleyen tezlerden AOBM'deki prensiplerin yansıtılma durumu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T13'te ele alınan kitapların programda yer alan prensipleri başarılı bir şekilde yansıttığı sonucuna ulaşılırken prensiplerin başarısız yansıtıldığına dair herhangi bir sonuca ise rastlanmamıştır. T13'te Yedi İklim ve Gazi kitaplarını tüm seviyelerde programda yer alan temel prensipler açısından incelenmiş ve bu kitapların makul ölçüde prensipleri kapsadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde İ4'ün ele aldığı ders kitabının programda yer alan prensipleri başarılı bir şekilde yansıttığı belirlenmiştir. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde programdaki prensiplerin başarısız yansıtıldığına dair herhangi bir sonuca ise

rastlanmamıştır. 2. sınıf İngilizce I Know English kitabının öğretmen görüşleri esas alınarak çerçeve programa uygunluğunun belirlenmesinin amaçlandığı İ4'te ders kitabının AOBM prensiplerini yansıttığı görülmüştür.

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını karşılaştıran tezlerde AOBM'deki prensiplerin yansıtılma durumuna yönelik bir sonuca rastlanmamıştır.

Becerilere yönelik kazanımların yansıtılma durumu

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerden becerilere yönelik kazanımların yansıtılma durumu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T7, T9, T11 ve T14'ün ele aldığı kitapların kazanımları başarılı bir şekilde yansıttığı; T1, T5, T10 ve T11'in ele aldığı kitapların kazanımları yansıtımda başarısız bulunduğu görülmüştür. T7'de İzmir seti tüm seviyeler için konuşma ve yazma becerileri etkinlikleri açısından incelenmiş ve büyük ölçüde programa uygun olduğu tespit edilmiştir. T9'da Gazi TÖMER A1-A2, İstanbul A1-A2, Yedi İklim A1-A2 ve Yeni Hitit A1-A2 ders kitapları temel dil becerileri açısından karşılaştırılmış ve örnekteki tüm kitapların dil becerileri yönünden programa koşut olduğu belirlenmiştir. T11'de Yedi İklim, İstanbul ve Yeni Hitit kitapları B1 seviyesinde okuma kazanımları açısından incelenmiş ve okuma kazanımları sıklığı açısından Yeni Hitit kitabının daha güçlü olduğu, Yedi İklim ve İstanbul kitaplarında kazanım sıklığının az olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda T11 tezi becerilere yönelik kazanımları yansıtma durumu ana kategorisi altındaki başarılı ve başarısız kategorilerinin her ikisine de eklenmiştir. T14'te İstanbul A1-A2, Yedi İklim 1 ve Yeni Hitit A1-A2 kitapları yazma becerisi açısından incelenmiş ve bütün yazma etkinliklerinin A1-A2 düzeyi yazma becerisi kazanımları doğrultusunda hazırlandığı belirlenmiştir. T1'de Yeni Hitit 1-2-3 (2007) okuma becerisi açısından incelenmiş ve okuma metinleri ile okuma etkinliklerinin okuma becerisine yönelik betimlemelerle büyük oranda örtüşmediği sonucuna ulaşılmıştır. T5'te tüm seviyeler için İstanbul, Gazi, Yedi İklim ve Yeni Hitit kitapları konuşma etkinlikleri açısından incelenmiş ve A seviyesinde tüm kitaplarda yeterlilik tanımlarına uymayan etkinliklerin olduğu, B ve C seviyelerinde tüm ders kitaplarında etkinliklerin belirli ölçütler etrafında yoğunlaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır. T10'da Yeni Hitit 2 kitabı okuma metinleri açısından incelenmiş ve kitapta yoğun olarak yer bulan metin türlerinin programda belirtilen metin türlerinin dışında olduğu belirlenmiştir.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde, becerilere yönelik kazanımların yansıtılma durumuna yönelik bir sonuca ulaşılamamıştır.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerden T11 ve T12'nin (Almanca ve Türkçe) ele aldığı kitaplar becerilere yönelik kazanımları yansıtma bakımından başarılı bulunurken T1A2 tezinin ele aldığı ders kitapları (Türkçe ve Almanca) başarısız bulunmuştur. T11'de Yeni Hitit 1 (A1-A2) ve New Headway Beginner (A1) ve New Headway Elementary (A1-A2) kitapları dinleme becerisi açısından karşılaştırılmış ve her iki yayımda da dinleme metinlerinin programda belirtilen temel düzeye uygun olarak yavaş ve anlaşılır şekilde düzenlendiği, metin gereği vurgu ve tonlamalara dikkat edildiği belirlenmiştir. T1A2'de Yedi İklim (B1), New Headway (B1) ve Menschen (B1) kitapları konuşma becerisi açısından karşılaştırılmış ve Menschen kitabının konuşma becerisi ve karşılıklı konuşmaya en çok gönderim yapan kitap olduğu, konuşma becerisi ve karşılıklı

konuşmada diğer yayımlara göre daha yetersiz olan Yedi İklim kitabının sözlü anlatım bağlamında kazanımlara en çok gönderim yapan kitap olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Etkinlik yeterliliği

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerden etkinlik yeterliliği ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T7, T11 ve T14 tezlerinin ele aldığı kitaplarda yer alan etkinlikler yeterli bulunurken T1, T2, T3, T11 ve T14 tezlerinin ele aldığı kitaplardaki etkinlikler yetersiz bulunmuştur. T7’de İzmir seti tüm seviyeler için konuşma ve yazma becerileri etkinlikleri açısından incelenmiş ve yazma becerisine yönelik etkinliklerin tüm seviyelerde fazla olduğu ve daha çok A1-A2 seviyelerinde toplandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. T11’de Yedi İklim, İstanbul ve Yeni Hitit kitapları B1 seviyesinde okuma kazanımları açısından incelenmiş ve Yeni Hitit kitabının etkinlik yeterliliği açısından diğer iki kitaptan daha güçlü olduğu, İstanbul kitabının ise metinleri etkinlikle destekleme hususunda daha zengin olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda T11 tezi etkinlik yeterliliği ana kategorisi altındaki yeterli ve yeterli değil alt kategorilerinin her ikisine de eklenmiştir. T14’te İstanbul A1-A2, Yedi İklim 1 ve Yeni Hitit A1-A2 kitapları yazma becerisi açısından incelenmiş ve İstanbul A1-A2 ve Yedi İklim A1-A2 kitaplarında ünitelerin tamamında yazma etkinliği bulunduğu, Yeni Hitit 1 kitabında ise bazı ünitelerde hiç yazma etkinliği olmadığı görülmüştür. En az yazma etkinliğine yer veren kitabın da yine Yeni Hitit 1 kitabı olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda T14 etkinlik yeterliliği ana kategorisi altındaki yeterli ve yeterli değil alt kategorilerinin her ikisine de eklenmiştir. T1’de Yeni Hitit 1-2-3 (2007) okuma becerisi açısından incelenmiş ve özgün ve yeterli ölçüde okuma etkinliğine yer verilmediği belirlenmiştir. T2’de Yeni Hitit 3 (2009) ve Hitit 3’ün (2007) içerdikleri metinler ve metin altı soruları açısından karşılaştırılmış ve her iki kitapta yer alan etkinliklerin basit düzey becerileri geliştirmeye ve bilgiyi hatırlatmaya yönelik soruların her iki kitapta da çoğunlukta olduğu, uygulamaya dönük sorulara az yer verildiği belirlenmiştir. T3’te *Gazi TÖMER* dinleme etkinlikleri açısından A1-A2-B1-B2 seviyelerinde incelenmiş ve dinleme becerisine yönelik etkinliklerin az sayıda olduğu, var olan etkinliklerin de dinleme öncesi ve dinleme anından çok dinleme sonrasına yoğunlaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

İngilizce ders kitaplarını inceleyen tezlerde, İ2’nin ele aldığı kitabın etkinlikler açısından yetersiz olduğu belirlenmiştir. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde etkinliklerin yeterli bulunduğu dair bir sonuca ulaşılamamıştır. İ2’de 9. sınıf İngilizce ders kitabı *New Bridge to Success 9* incelenmiş ve sözlü anlatım ve yazma becerisine yönelik etkinlik sayısının bu becerileri öğretmek açısından yeterli olmadığı görülmüştür.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerden T11’in ele aldığı kitapların etkinlik yeterliliği açısından yetersiz olduğu belirlenmiştir. T11’de Yeni Hitit 1 (A1-A2) ve New Headway Beginner (A1) ve New Headway Elementary (A1-A2) kitapları dinleme becerisi açısından karşılaştırılmış ve New Headway kitaplarının iki dinleme etkinliği çeşidine yoğunlaştığı, Yeni Hitit 1 kitabının dinleme etkinliklerinin bir kısmının yetersiz olduğu, etkinliklerin dil bilgisi kaygısı gözetilerek hazırlandığı için çeşitliliğin az olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kültür aktarımı

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM'ye göre inceleyen tezlerden kültür aktarımı ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T6'nın ele aldığı kitabın kültür aktarımı açısından başarılı bulunduğu, T8'in inceldiği kitabın ise başarısız bulunduğu görülmektedir. T6'da *Yunus Emre A1-A2* ders kitapları incelenmiş ve kitapların programdaki kültür hassasiyeti ile büyük oranda örtüştüğü ancak bazı kültürel öğelerin A1-A2 seviyesi için ağır olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. T8'de *İstanbul B1* AOBM incelenmiş ve kültür aktarımında sosyokültürel bilgi içeriği ile genel kültür bilgisi içeriğinin dengesiz dağılmış olduğu ve bildirimsel bilginin uygulayıcı becerilere dönüşemediği belirlenmiştir.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerden İ1 ve İ5'in ele aldığı kitapların kültür aktarımı yönünden başarısız bulunduğu görülmektedir. İ1'de Türkiye'de hazırlanmış 8. sınıf seviyesine yönelik Spothlight on English 3, My English 8 ve uluslararası nitelikteki Framework 1 ders kitapları kültür aktarımı ve kültür içerikleri açısından karşılaştırılmış ve My English 8 kitabının Spothlight on English 3 kitabına göre bu konuda daha başarılı olduğu, Spothlight on English 3 kitabının kültür aktarımında geleneksel bir anlayışta olduğu, Framework 1 kitabının ise diğer kitaplardan farklı olarak çok kültürlülüğü esas alan bir kitap olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda İ1, kültür aktarımı açısından başarılı ve başarısız alt kategorilerinin ikisine de dâhil edilmiştir. İ5'te Yes You Can A1-A2 kitapları kültürlerarası aktarım açısından incelenmiş ve kitabın yerel ve uluslararası kültür öğelerini dengeli bir şekilde yansıtsa da kültürlerarası beceriye yönelik etkinliklerin oranının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde kültür aktarımına yönelik bir sonuca rastlanmamıştır.

Genel yeterliliklerin dağılımı

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM ölçütleri doğrultusunda inceleyen tezlerden genel yeterliliklerin dağılımı ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden T12'nin ele aldığı kitaplarda genel yeterliliklerin dağılımının dengesiz olduğu görülmektedir. T12'de Gazi, İstanbul, Hitit, Türkçeye Yolculuk ve Yunus Emre Enstitüsü kitapları C1 seviyesinde incelenmiş ve tüm kitaplarda genel yeterlilik kategorilerinden bildirim dayalı bilgi kategorisinin yoğun bir şekilde kullanıldığı, kişiliğe ilişkin bilgi, öğrenme yeteneği, beceriler ve uygulayıcı bilgi kategorilerinin oranlarının çok az olduğu ve ders kitaplarında yer alan genel yeterlilik kategorilerinin dengesiz bir şekilde dağılım gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerden İ6'nın ele aldığı kitaplarda genel yeterliliklerin dağılımının dengesiz olduğu görülmektedir. İ6'da 8. sınıf düzeyinde kullanılan My English 8, Spot on 8 ve Four Seasons 8 kitapları programdaki genel yeterlilikler açısından incelenmiş ve toplam üç kitapta yer alan kategorilerin yarısından fazlasının bildirim dayalı genel bilgi kategorisi olduğu, beceri ve yapabilme bilgisi, varoluşsal yetkinlik ve öğrenme yetisi kategorilerinin sınırlı sıklıkta olduğu belirlenmiştir.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde genel yeterliliklerin dağılımına yönelik bir sonuca rastlanmamıştır.

Sözcük seviyesine uygunluk

Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM'ye göre inceleyen tezlerden sözcük seviyesine yönelik elde edilen sonuçlara bakıldığında, Türkçe kitaplarını inceleyen ve Türkçe ile İngilizce kitaplarını karşılaştırmalı ele alan tezlerden sözcük seviyesine uygunluğa yönelik herhangi bir sonuca rastlanılmamıştır.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerden İ8'in ele aldığı kitabın program açısından sözcük seviyesine uygun olduğu, İ3 ve İ8'in ele aldığı kitapların ise uygun olmadığı görülmektedir. İ8'de 8. sınıf seviyesine uygun olarak hazırlanmış Upswing English, Mastermind, More & More, Marathon Plus ve Touchstone 2 kitapları arasında AOBM A2 seviyesi ile en çok uyuşan kitabın Touchstone 2 olduğu fakat buna rağmen kitaplardaki sözcüklerin yenilenmesi gerektiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda İ8 sözcük seviyesine uygunluk ana kategorisi altındaki her iki alt kategoriye de dâhil edilmiştir. İ3'te Upturn English 8 kitabında en sık kullanılan 1000 sözcüğün programda yer alan A2 seviyesine uygun olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 8: Tezlerde Sunulan Önerilerin Dağılımı

Öneriler	TDK		İDK		TİDK	
	Kod	%	Kod	%	Kod	%
Ders Kitabı/Materyal Hazırlayıcılarına Yönelik Öneriler	T2, T3, T4, T5, T6, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14	40	İ1, İ4, İ5, İ8	22.2	TİA2	50
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	T2, T4, T5, T7, T8, T11, T14	23.3	İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ6, İ7, İ8	44.4	Tİ1	50
Hükümete Yönelik Öneriler	T1, T5, T6, T7, T9, T12, T13	23.3	İ1, İ2, İ4, İ5, İ8	27.7	-	-
Öğretmenlere Yönelik Öneriler	T7, T9, T13, T14	13.3	İ4	5.5	-	-
Toplam	30	99.9	18	99.8	2	100

Tablo 7'de Türkçe ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerde araştırmacıların en fazla ders kitabı/materyal hazırlayıcılara önerilerde (%40) buldukları görülmektedir. Daha sonra sırasıyla araştırmacılara (%23.3), hükümete (%23.3) ve öğretmenlere (%13.3) önerilerde bulunulmuştur. İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde ise araştırmacıların en fazla araştırmacılara yönelik önerilerde (%44.4) buldukları görülmektedir. Daha sonra hükümete (%27.7), ders kitabı/materyal hazırlayıcılara (%22.2) ve öğretmenlere (%5.5) bulunulmuştur. Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde ise araştırmacıya (%50) ve ders kitabı/materyale (%50) yönelik önerilerde bulunulduğu, öğretmenlere ve hükümete yönelik önerilerde bulunulmadığı görülmektedir.

İncelenen Çalışmalarda Sunulan Önerilerin Değerlendirilmesi

Ders kitabı/ materyal hazırlayıcılarına yönelik öneriler

Türkçe ders kitaplarını AOBM ölçütleri açısından inceleyen tezlerde ders kitabı/materyal hazırlayıcılara verilen önerilere bakıldığında, T2'de kitaplarda yer alan metin

altı sorularının öğrencilerin dil seviyesine göre belirlenmesi, ders kitaplarının hazırlanması ve değerlendirilmesinde öğrencinin programın amaçlarına ulaşmasının esas olarak alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bunların dışında ders kitaplarında yer alan 4 temel beceriye yönelik uygulamaların birbirini tamamlayıcı nitelikte olması, öğrenciyle etkileşim kurulmasını sağlayacak metinler seçilmesi ve kitaplarda dil seviyeleri dikkate alınarak ayrı ayrı aşamalık oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. T3'te dinleme etkinliklerinin sayı ve çeşit açısından geliştirilip dinleme sürecinin 3 aşamasını da kapsayacak şekilde hazırlanabileceği, etkinliklerin diğer becerileri de geliştirebilecek nitelikte olabileceği ve dinleme CD'lerinin de program kazanımlarına göre hazırlanabileceği önerileri verilmiştir. T4'te konuşma becerisi için etkinlik hazırlanırken etkileşimli olmasına, dilin toplumsal boyutuna ve iletişim yeti düzeyine dikkat edilmesi ve kitaplarda doğrudan sesletimle ilgili etkinliklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. T5'te ders kitaplarının çalışma ve dil bilgisi kitaplarının yanında görsel ve işitsel materyallerle desteklenebileceği ve öğrenci profili dışındaki yetişkinlere yönelik Türkçe öğretim setlerinin hazırlanabileceği önerilerinde bulunulmuştur. T6'da A1 ve A2 seviyesi kitaplarında kültür öğelerinin sadeleştirilebileceği ve bu kitaplarda evrensel kültür öğelerine yer verilebileceği ile kitaplardaki kültürel öğelerin Türkiye'nin tüm bölgelerine hitap etmesi gerektiği ve kültürle ilgili metinlerin çeşitlendirilebileceği önerilmiştir. T8'de kültür aktarımı açısından kitapların bu alanda uzman kişiler tarafından hazırlanması gerektiği ve kitaplardaki görsel malzemelerin Türk kültürüne ait olup olmadığının kontrol edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunların dışında A ve B düzeyinde sosyokültürel bilgi verilebileceği, kitaplarda kültür aktarımı ile ilgili uygulamalı becerilere yönelik etkinliklerin yer alabileceği ve kitaplarda genel kültür ile sosyokültürel bilgi arasında denge kurulabileceği önerileri verilmiştir. T9'da kitaplardaki dil bilgisi yapılarının AOBM'ye uygun bir şekilde verilmesi gerektiği, hedef dilin kültürel boyutlarının da düşünülmesi gerektiği ve kitapların seviyelere göre öğretilmesi gereken sözcük sayısı göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bunların dışında kitaplarda öz değerlendirme etkinliklerine yer verilebileceği, dil betimleyicileri koşutunda etkinlikler hazırlanabileceği ve günlük yaşam materyallerine ders kitaplarında yer verilebileceği önerilerinde bulunulmuştur. Sadeleştirilmiş ve değiştirilmiş metinler yerine özgün ve günlük hayattan metinlere yer verilebileceği T9'da sunulan diğer bir öneridir. T10'da Yeni Hitit serisinde metin seçiminde çeşitlilik, kültür aktarımı, özgünlük, gerçek yaşama uygunluk, konunun ilgi çekiciliği ve görsel-metin uyumuna dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. T11'de okuma etkinliklerinin diğer becerilerle iç içe olması ve her metne yönelik mutlaka etkinlik bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Bunların dışında yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında metin ve etkinlik sayılarının dengelenmesi ve çerçeve programdaki kazanımlara uygun bir şekilde hazırlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Kitaplardaki ünite ve tema sayıları artırılarak öğrencilerin farklı türde konu ve metinle karşılaşmasının sağlanabileceği de T11'de sunulan bir diğer öneridir. T12'de Türkçe kitaplarının genel yeterlilik ve öğrenen özerkliği gözetilerek hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrenen özerkliğini gözetken, öğrencinin öğrenme stilini yordayan ve telaffuz-gramer bilgisini geliştiren içeriklerin ders kitaplarına dâhil edilebileceği T12'de verilen diğer önerilerdir. T13'te kitaplarda hangi AOBM ilkelerinin kullanılacağına karar verilirken öğrencinin ihtiyaçlarının dikkate alınması ve bu ilkelerin sınıf seviyelerine dağılımının dengeli olması gerektiği vurgulanmıştır. T14'te yazma etkinliklerinin her üniteye bulunması ve bulunduğu üniteye uygun bir şekilde hazırlanması, etkinliklerde görsel kullanılması ve kullanılan görselin konuyla uyumlu olması gerektiği vurgulanmıştır. Bunların dışında yazma etkinliklerinde kültürel unsurlara yer verilebileceği ve ders

kitaplarında ünitelere geçmeden dili tanıtan bir giriş bölümü oluşturulabileceği önerilerinde bulunulmuştur.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde ders kitabı/materyal hazırlayıcılarına verilen önerilere bakıldığında, İ1’de İngilizce kitaplarının farklı kültürlere yönelik unsurlarla yeniden düzenlenebileceği, kitaplarda doğrudan kültür aktarımına yönelik bölümlere yer verilebileceği ve kültür aktarımına yönelik materyal hazırlanabileceği önerileri sunulmuştur. İ4’te kitapların öğrenci seviyesine uygun olması gerektiği ve AOBM’de yer alan öğrenen özerkliğinin kitaplarda geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İ5’te kitapların kültürlerarası bir yaklaşımla hazırlanıp içeriğinin yerel ve evrensel kültürel öğelerle zenginleştirilebileceği, yeni yöntem ve tekniklerle kültür aktarımına yönelik etkinlik hazırlanabileceği önerileri verilmiştir. İ8’de ise kitaplar hazırlanırken hedef kelime büyüklüğünün dikkate alınabileceği ve kitaplarda geçen kelime sıklıklarına göre etkinliklerin hazırlanabileceği önerileri verilmiştir.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde ders kitabı/materyal hazırlayıcılara verilen önerilere bakıldığında, T1A2’de kitaplarda tartışma ve canlandırmaya yönelik etkinliklere daha çok yer verilebileceği, kitapların karşılıklı konuşma kazanımlarına gönderimde bulunacak şekilde yeniden düzenlenebileceği önerileri sunulmuştur. Bunların dışında kitaplarda kazanımların dengeli dağılması gerektiği, konuşma becerisi açısından kalıpların dışında yaratıcı etkinliklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kitapların çerçeve metne ve dilin doğal kullanımına uygun şekilde hazırlanması gerekliliği ve kitaplarda konuşma becerisine yönelik ayrı bölümler olması T14’te vurgulanan diğer önerilerdir.

Araştırmacılara yönelik öneriler

Türkçe ders kitaplarını inceleyen tezlerde araştırmacılara verilen önerilere bakıldığında, T2’de dinleme etkinliklerine ve sorularına yönelik çalışmalar yapılabileceği, T4’te AOBM’nin kuramsal boyutundansa dil öğretim faaliyetlerine nasıl ve ne şekilde uygulanacağı ile ilgili çalışmalar yapılabileceği, T5’te kitaplardaki konuşma etkinliklerinin ADGD yeterlilik tanımlarına uygunluğunun gözden geçirilebileceği önerileri verilmiştir. T7’de Türkçenin yabancı dil öğretimine yönelik ilkelerin belirlenebileceği, T8’de kültür aktarımı ile ilgili disiplinlerarası çalışmaların yapılabileceği, T11’de kitapları öğretmen-öğrenci gözüyle değerlendiren çalışmaların yapılabileceği önerilmiştir. T14’te ise farklı Türkçe öğretim setleri ya da aynı ders kitaplarının farklı dil seviyeleri için hazırlanmış olanlarında yazma etkinliklerinin incelenebileceği, yazma becerisinin Türkçe ve yabancı dil kitaplarında karşılaştırılabileceği, AOBM’nin 2018 baskısının Türkçeye çevrilip temel dil becerilerinde yapılan değişikliklerin belirlenebileceği, bu metne yönelik etkinlik tasarlanabileceği ve “A1 öncesi” seviyesi için etkinliklerin hazırlanabileceği önerilerinde bulunulmuştur.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde araştırmacılara verilen önerilere bakıldığında, İ1’de MEB’e bağlı okullarda kullanılan kitapların kültür aktarımının belirlenebilmesi için öğretmenlerle anket çalışması yapılabileceği, İ2’de ilk ve ortaokullarda okutulan kitapların programa göre incelenebileceği, öğretmenlerin AOBM ile ilgili görüşlerinin alınabileceği ve mevcut ders kitaplarının dil seviyesine uygunluğunun araştırılabileceği önerileri verilmiştir. İ3’te 5 ve 8. sınıflar arasındaki kitaplarda kelime dağarcığının AOBM’ye göre

incelenebileceği, İ4'te tüm sınıf seviyelerinde yer alan kitapların AOBM prensiplerine göre değerlendirilebileceği, ders kitaplarının yeterliliği ve AOBM hususunda öğretmen görüşlerine başvurulabileceği ve AOBM'nin teori ve içerik açısından incelenebileceği önerilerinde bulunulmuştur. İ5'te kitapların tüm seviyelerde kültürlerarası aktarım açısından incelenebileceği, İ6'da öğretmenlerin genel yeterliliklere bakış açılarının araştırılabileceği ve farklı seviyelerdeki İngilizce ders kitaplarının genel yeterlilikleri yansıtma durumlarının incelenebileceği önerileri verilirken İ7'de farklı sınıf seviyelerindeki ders kitapları ve müfredatın AOBM dil yeterlilikleriyle ne derece uyuma gösterdiğinin araştırılabileceği ve ders kitaplarının programda yer alan çok kültürlülük, öğrenci merkezli olma, görev temelli dil öğrenimi gibi farklı boyutlarının değerlendirilebileceği önerileri verilmiştir. İ8'de ise farklı sınıf seviyelerinde kullanılan kitaplarda yer alan derlemlerin çerçeve metne uygunluğu açısından araştırılabileceği önerisi verilmiştir.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde ise araştırmacılara, Tİ1'de Yeni Hitit 2 ve 3'ün dinleme-anlama etkinlikleri açısından incelenip programdaki dil düzeylerine uygunluğunun araştırılabileceği, New Headway kitabının temel düzey dışında kalan düzeylerinin incelenip temelden ileriye doğru etkinliklerde ne gibi değişiklikler olduğunun araştırılabileceği ve yine bu kitabın AOBM'deki dil düzeylerine uygunluklarının değerlendirilebileceği yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Hükümete yönelik öneriler

Türkçe kitaplarını AOBM'ye göre inceleyen tezlerde hükümete sunulan önerilere bakıldığında, T1'de ADD ve AOBM dil betimlemeleri dikkate alınarak bir dil öğretim programı hazırlanabileceği, T5'te öğretmen yetiştirme politikalarına ağırlık verilebileceği ve Türkçe öğreten kurumlar arasında iş birliği yaptırılabilceği önerileri verilmiştir. T5'te ayrıca her eğitim kademesine yönelik Türkçe öğretim programları hazırlanması ve okul öncesinde Türkçe eğitiminin zorunlu hâle getirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. T7'de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik bir öğretim programı hazırlanabileceği önerisi sunulmuştur. T9'da yabancılara Türkçe öğretiminde eş güdümlü dil öğretim sürecine yönelik adımlar atılabileceği ve ders kitaplarının geniş kitlelere ulaştırılabileceği önerileri verilmiştir. T12'de uluslararası standartlar açısından "Ders Kitapları Enstitüsü" kurulabileceği ve öğreticilerin uluslararası alanda bilinçlendirilebileceği önerileri sunulmuştur. T13'te ise müfredatta AOBM temel ilkelerinin açık olması gerekliliği vurgulanmıştır.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde ise hükümete, İ1'de öğretmen adaylarının mezun olmadan önce kültür öğretimi hakkında bilgi sahibi olmalarının sağlanabileceği, İ2'de AOBM ile ilgili hizmet içi programların sayısının ve kalitesinin artırılabilceği önerilmiştir. İ5'te de benzer şekilde AOBM ile ilgili hizmet içi programların artırılabilceği ve AOBM'nin hizmet öncesi İngilizce öğretmeni yetiştirme programlarında ders olarak sunulabilceği önerileri verilmiştir. İ8'te ise MEB'in kitap hazırlayıcılarına kitaplara dâhil etmeleri gereken kelime listeleri ve kelime öğelerine yönelik tavsiye kararlar yayımlayabileceği önerisi sunulmuştur.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde hükümete yönelik bir öneri sunulmamıştır.

Öğretmenlere yönelik öneriler

Türkçe ders kitaplarını AOBM'ye göre inceleyen tezlerde öğretmenlere verilen önerilere bakıldığında, T7'de öğretmenlerin etkileşimi az olan kitapları derste aktif hâle getirerek işleyebileceği, kitaplarda yer almayan AOBM ölçütlerine yönelik materyal ya da etkinlikler düzenleyebilecekleri yönünde öneriler verilmiştir. T9'da derslerde düşünceleri rahatça ifade etme ve yaratıcılığı ortaya çıkarmaya yönelik ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanabileceği önerisi verilmiştir. T13'te öğrencileri ölçme ve değerlendirme sırasında AOBM temel ilkelerinin dikkate alınabileceği, T14'te ise yazma etkinliklerini sona bırakmak ya da ödev olarak vermek yerine 4 temel dil becerisi ile geliştirilebileceği, ders materyallerinin yanında Türk kültürüne yönelik etkinlik hazırlanabileceği önerilmiştir.

İngilizce kitaplarını inceleyen tezlerde ise öğretmenlere İ4'te öğretmenlerin öğrencileri portfolyo ödevleri aracılığıyla dili sınıf dışında da kullanmaya teşvik etmeleri önerilmiştir.

Türkçe ve İngilizce kitaplarını karşılaştıran tezlerde öğretmenlere yönelik bir öneri sunulmamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırma kapsamında 2010-2020 yılları arasında yapılmış ve ders kitaplarını AOBM'ye göre inceleyen lisansüstü tezlerin sayısı 24 olarak bulunmuştur. Tezler gruplandırıldığında 14 tez Türkçe kitaplarını, 8 tez İngilizce kitaplarını, 2 tez ise Türkçe ve İngilizce/Almanca kitaplarını AOBM açısından karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu durum AOBM'ye Türkçe alanında daha fazla yoğunlaşıldığını göstermektedir. Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerin sayısının 2018 yılından sonra artış gösterdiği belirlenmiştir. Nitekim Çiftçi ve Coşkun (2017), YDOTÖ alanında yapılmış tezleri inceledikleri çalışmada 2011-2017 yılları arasında yapılmış 94 teze ulaşmıştır. Bu da YDOTÖ alanında çeşitli çalışmalar yapıldığını ancak ders kitaplarını AOBM açısından inceleyen çalışmaların oranının çok az olduğunu göstermektedir. Ülkemize göç eden çok sayıda Suriye vatandaşının Türkçe öğrenme ihtiyaçları, 2016 yılında uygulanmaya başlayan Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICTES) ve dünyanın birçok ülkesinde Türkçe öğrenmeye gösterilen yoğun ilgi bu çalışmaların sayısının artmasına zemin hazırlamış olabilir. Ancak AOBM'nin 2001 yılında yayımlandığı göz önüne alınırsa çalışmalara yoğunlaşılması konusunda geç kalındığı görülmektedir. İngilizce kitaplarını inceleyen çalışmaların ise 2016 yılından sonra göreceli olarak arttığı söylenebilir ancak bu çalışmaların sayısı oldukça azdır (Özen ve Dağyar, 2020) ve bu alanda AOBM'nin ihmal edildiğini göstermektedir. Bu bakımdan ortaya çıkan bu sonucun dikkate değer olduğu söylenebilir. Zira Türkiye'de çok uzun yıllardır İngilizce öğretimi yapılmaktadır, bu sebeple Türkçeye kıyasla İngilizce kitaplarına yönelik bu anlamda daha fazla çalışma olması beklenmekteydi, ancak çıkan sonuç bunun tam tersini söylemektedir.

İncelenen çalışmaların anahtar kelimelerine bakıldığında tezlerde en çok "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi" anahtar kelimesi kullanılmıştır. Bu durum Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerin sayısının fazla olmasıyla açıklanabilir. Anahtar kelimelerde göze çarpan nokta kavramlar arasında bir ortaklığın olmamasıdır. Tezlerde belirtilen ADOÇEP, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni, Ortak Avrupa Çerçevesi, Avrupa Ortak Çerçeve Metni, Diller İçin Avrupa Ortak Çerçevesi, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni anahtar kelimeleri

aslında aynı programı karşılamaktadır ancak çalışmalar arasında isimlendirmede birlik olmadığı için aynı kavramın farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Tezlerde anahtar kelime olarak kullanılan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Yabancılar Türkçe Öğretimi kavramları için de standart bir kelime birliği yoktur. Bu durum çalışmalar arasında tutarsızlığa sebep olmaktadır. Nitekim Ortaköylü, Satılmış ve Eyüp (2020) de yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik yapılan araştırmalardaki anahtar kelimeleri incelediklerinde benzer bulgulara ulaşmışlardır. Durmuş (2018), temel kavramların kullanımında bir standartlaşmanın olmamasını YDOTÖ alanında yapılan çalışmaların görece yeni olmasıyla açıklamıştır.

AOBM açısından ders kitaplarını inceleyen tezlerin ele aldığı dil seviyeleri incelendiğinde, Türkçe ders kitaplarının tüm dil seviyelerinde, İngilizce kitaplarının ise yalnızca A ve B seviyelerinde incelendiği görülmüştür. C seviyesinin tüm seviyeleri inceleyen çalışmaların içerisinde yer aldığı, yalnızca C seviyesini inceleyen bir çalışmanın olduğu görülmüştür. İngilizce çalışmalarda genellikle ortaokul ya da ortaöğretimin ilk yıllarına ait ders kitapları incelenmiştir. Bu durumda C seviyesinin denk geldiği sınıf kademesindeki kitaplar incelenmemiş olabilir ancak dil öğretimi ortaöğretimde biten bir süreç değildir. Üniversitelerde okutulan İngilizce kitaplarını inceleyen herhangi bir çalışmanın olmaması da dikkat çekici bir sonuç olarak görülmektedir. Karşılaştırma çalışmalarında da yine benzer bir durum görülmektedir. Genel olarak bakıldığında Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını inceleyen çalışmaların A seviyesinde yoğunlaştığı görülmüştür. Temel seviye olarak adlandırılan A seviyesinde etkinlik ve alıştırmaların daha fazla olması ve seviye ilerledikçe etkinlik yerine metinlerin ön plana çıkması buna sebep olabilir. Çalışmada bir başka önemli nokta da kitapların seviyelerinin belirtilirken ortak bir standardın olmamasıdır. Bazı çalışmalarda dil seviyesi sınıf seviyesi şeklinde belirtilirken bazılarında 1-2-3 şeklinde belirtilip A-B-C seviyesi belirtilmemiştir. Bu da çalışmanın bulgularını bir araya getirirken zorluklara sebep olmuştur.

Tezlerde ele alınan ders kitapları incelendiğinde Türkçe kitapları inceleyen tezlerin en çok *Yedi İklim* (9), *Yeni Hitit* (8) ve *İstanbul* (6) olduğu belirlenmiştir. İngilizce kitaplarını inceleyen çalışmalarda en fazla *My English* (2) ve *Yes You Can* (2) kitapları üzerinde, karşılaştırma çalışmalarında ise *The New Headway* (2) kitabının üzerinde çalışıldığı görülmüştür. Çalışmada Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerde ele alınan kitapların çeşitlilik açısından daha zengin olduğu söylenebilir. En çok ele alınan Türkçe kitaplarından Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan *Yedi İklim* Türkçe kitaplarının dünyanın birçok yerinde faaliyet gösteren Yunus Emre Kültür Merkezlerinde ve Türkiye’de de birçok üniversitede kullanılması çalışmalarda tercih edilmesinde belirleyici olabilir. *Yeni Hitit* serisinin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanının en eski yayımlarından biri olarak 20 yılı aşkındır hem yurt içinde hem yurt dışında öğretim materyali göreviyle kullanılması, İstanbul serisinin ise MEB ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilen *Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi* (İSMEK) kurslarında birçok öğrenci tarafından kullanılmasının bu kitapların çalışmalar için seçilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Tezlerde ele alınan konular incelendiğinde, Türkçe kitapların büyük çoğunluğunun dört temel dil becerisi açısından incelendiği görülmüştür. Alanyazında Biçer’in (2017) YDOTÖ alanında yapılan makaleleri incelediği çalışmasında da en çok materyal hazırlama ve ders kitabı inceleme konularının çalışıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise yalnızca ders kitapları üzerine yapılmış tezlere odaklanıldığı için materyal ya da örnek

program konularına ulaşılmamıştır. Büyükkiz (2014), Çiftçi ve Coşkun (2017), Ercan (2015) ve Türkben (2018)'in çalışmalarında ise konu olarak en fazla dil bilgisi çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu çalışmada dil bilgisinin ayrı bir konu olarak AOBM'ye göre incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun AOBM'nin dil bilgisinden çok dil becerilerine odaklanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerde diğer çalışılan konular kültür aktarımı, AOBM genel amaçlar ve AOBM genel yetkinlikleridir. "Bir kişinin yabancı bir dili öğrenebilmesi ve o dili etkili bir biçimde kullanabilmesi için o dilin kültürüne ait malzemeleri biliyor olması" (Elbir ve Aka, 2015: 383) gerektiği düşünüldüğünde kültür aktarımını konu edinen çalışmaların sayısının yetersiz olduğu söylenebilir. İngilizce kitaplarını inceleyen çalışmalarda da benzer şekilde en çok dört temel dil becerisine yönelik çalışma yapıldığı ve Türkçe kitaplarını inceleyen tezlerden farklı olarak AOBM genel amaçlar konusuna yer verilmeyip söz varlığına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Söz varlığını konu edinen tezlerde ders kitapları İngiliz ulusal derlemiyle karşılaştırılmış, daha sonra AOBM'ye uygunluğu belirlenmiştir. Türkçe kitaplarına yönelik bu tarz bir çalışma yapılmamasının sebebi Türkçe derlemlerin "kişisel olarak bir araya getirilmiş, küçük ölçekli, elektronik olmayan ve tüm akademisyenlerin erişimine açık olmayan" (Say, Özge ve Oflazer, 2002: 2) derlemler olması olabilir. Karşılaştırma çalışmalarında ise yalnızca dört temel becerinin konu edinilmesi diğer konu alanlarının ihmal edildiğini göstermektedir.

Sonuçlar açısından tezler incelendiğinde, Türkçe ders kitaplarının genel olarak seviyeye uygun olduğu, İngilizce kitaplarının ise uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla paralel olarak Turgut, Karakuş ve Ökten (2017), YDOTÖ alanındaki ders kitaplarının okuma becerisi açısından seviyeye uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Haznedar (2009) da 4. ve 5. sınıf İngilizce ders kitaplarını incelediği çalışmasında kitaplarda yer alan etkinliklerin öğrencilerin bilişsel düzeylerinin altında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak Biçer ve Kılıç (2017) çalışmalarında yabancılara Türkçe öğreten kitapların içeriğinin her seviyeye uygun olmadığı, Güven ve Saracaloğlu (2020) ise çalışmalarında inceledikleri İngilizce ders kitabının AOBM'de belirtilen dil seviyelerine uygun olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sonuçlar arasında oluşan tutarsızlığın farklı yayınevlerinin hazırladığı ders kitaplarının incelenmesinden kaynaklandığı söylenebilir. İncelenen çalışmalardan elde edilen diğer bir sonuç da Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında dört temel dil becerilerinin dengesiz dağılım gösterdiğidir. Bu sonuca koşut olarak YDOTÖ kitaplarında Ekinci (2020) yazma etkinliklerinin sayısının diğer becerilere göre düşük olduğu, Biçer ve Kılıç (2017) dinleme ve konuşma becerilerinin yetersiz olduğu, Güven ve Saracaloğlu (2020) dört temel becerinin dengesiz dağılım gösterdiği, okuma ve konuşma becerilerinin etkili şekilde verilmediği sonuçlarına ulaşmıştır. Tüm ve Ceyhan-Bingöl (2017) de İngilizce ders kitabında konuşma becerilerine ağırlık verilirken yazma becerisinin oranının en az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hâlbuki temel dil becerileri dil öğretiminin başlangıcından itibaren öğrencilere eşit bir şekilde ve birbirini destekleyecek şekilde kazandırılmalı, YDOTÖ kitapları da bu doğrultuda hazırlanmalıdır (Yılmaz, 2004'ten akt. Ekinci, 2020). Bu durum Türkçe ve İngilizce kitaplarının becerilerin dağılımı açısından geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada ele alınan tezler AOBM prensiplerini yansıtmaya açısından incelendiğinde, Türkçe kitaplarının prensipleri başarılı bir biçimde yansıttığı görülürken İngilizce kitaplarında prensiplerin başarılı bir şekilde yansıtılmasına ve yansıtılmamasına yönelik

eşit oranda çalışmanın var olduğu görülmüştür. Çağatay ve Ünveren-Gürocak (2016) çalışmalarında bugüne değin yapılmış çalışmalara göre AOBM'nin yükseköğretimde kullanımı değerlendirildiğinde üniversitelerdeki İngilizce hazırlık programlarının AOBM prensiplerine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum yükseköğretim de dâhil olmak üzere tüm düzeylere yönelik hazırlanmış ders kitaplarının AOBM ilkelerine göre gözden geçirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Çalışmada Türkçe kitapları becerilere yönelik kazanımları yansıtırma açısından aynı oranda başarılı ve başarısız bulunmuş, karşılaştırma çalışmalarında ise incelenen kitapların becerileri başarılı bir şekilde yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak bakıldığında, çalışmada incelenen ders kitapları etkinlik yeterliliği açısından başarısız bulunmuştur. Alanyazında bu sonuca koşut çok sayıda çalışma olması dikkat çekicidir. Tabak ve Göçer (2017) çalışmalarında dinleme etkinliklerinin çeşit açısından zayıf ve çoğunlukla dinleme sonrasına yönelik etkinlikler olduğu, Ekinci (2020) ile Karababa ve Üstünsoy-Taşkın (2012) yazma etkinliklerinin sayı açısından, Tok (2013) ise çeşitlilik açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yaşar (2015) ise öğretmenlerin İngilizce kitabında yer alan etkinlik yeterliliğine yönelik görüşlerinin kararsız olduğunu tespit etmiştir. Bu durumda, ders kitaplarındaki eksikliklerin birçok çalışmada ortaya konulmasına karşın bu duruma yönelik herhangi bir düzenleme yapılmadığı söylenebilir.

Tezlerde Türkçe kitaplarının kültür aktarımı açısından aynı oranda başarılı ve başarısız bulunduğu, İngilizce kitaplarının ise başarısız bulunduğu görülmüştür. Oysaki bireyler kullandıkları dile ve dilin taşıdığı kültüre göre bakış açılarını şekillendirirler. Bu nedenle yabancı dil öğrenme çabası, hedef dilin taşıdığı kültürü de öğrenme çabasını içerir. Bir dili, içinde barındırdığı kültürden bağımsız olarak öğretmek, hedef dili öğrenmeyi zorlaştırır. Sadece zorlaştırmakla kalmaz, aynı zamanda öğrenenlerin yeterliliğini de sınırlar (İşcan, Karagöz ve Konyar, 2017). Ancak alanyazında yapılan çalışmalarda da kitaplarda kültür aktarımının yetersiz olduğu görülmektedir. Karababa ve Üstünsoy-Taşkın (2012), Tüm ve Ceyhan-Bingöl (2017) çalışmalarında YDOTÖ ders kitaplarında kültür aktarımında eksiklikler olduğunu, Alan ve Duruhan (2020) ise İngilizce ders kitabında kültürel öğelere yer verilse de derinlemesine bir kültür aktarımına sahip olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır. Çalışmada ulaşılan diğer bir sonuç da ders kitaplarında genel yeterliliklerin dengesiz bir dağılım gösterdiğidir. AOBM "farklı seviyelerdeki öğrencilerin yabancı dil öğrenirken dil eğitimi ile ilgili bazı yetkinlik alanlarının öğrenciler tarafından geliştirilebileceğini varsaymaktadır" (Şimşek, 2019: 14). Bu bakımdan her bir yeterliliğin kitaplarda eşit derecede vurgulanması gerekmektedir. Çalışmada incelenen ders kitaplarının sözcük seviyesine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gedik ve Kolsal (2022) da yaptıkları çalışmada İngilizce ders kitaplarının söz varlığının İngilizce üniversiteye geçiş sınavına göre basit düzeyde kaldığını belirlemişlerdir.

Tezlerde sunulan öneriler analiz edildiğinde, ders kitabı/materyal hazırlayıcılara yönelik önerilerin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma Türkçe ve İngilizce kitaplarını inceleyen tezleri ele aldığı için sunulan önerilerin yine ders kitaplarına yönelik olması beklenen bir sonuçtur. Genel olarak bakıldığında ders kitaplarının içeriğinde iyileştirmeler ve AOBM'ye göre düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Güven ve Özbilen (2020) de Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde en sık kullanılan materyalin ders kitabı olduğunu ve bu yüzden hazırlanan kitapların öğretime katkısını artıracak şekilde geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Hükümete ve araştırmacılara yönelik verilen önerilere bakıldığında, ders kitapları ve AOBM'ye yönelik çalışmaların artırılması, yabancılara Türkçe öğretimine yönelik bir öğretim programı hazırlanması ve öğretmenlere

AOBM ile ilgili kursların verilmesi ön plana çıkmaktadır. Tezlerde en az öneri öğretmenlere yönelik yapılmıştır. Yabancı dil öğretiminde öğrenci başarısını etkileyen en önemli unsurlardan birinin (Özer ve Korkmaz, 2016) ve ders kitaplarının uygulayıcılarının öğretmenler olduğu düşünüldüğünde öğretmenlere verilen önerilerin yetersiz olduğu söylenebilir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- 2010-2020 yılları arasında yapılan tezlerde incelenen Türkçe ve İngilizce ders kitaplarının içeriğinde çeşitli eksiklikler tespit edildiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda ders kitapları AOBM doğrultusunda gözden geçirilip yeniden düzenlenmelidir.
- Türkçe ve İngilizce ders kitaplarını AOBM doğrultusunda inceleyen çalışmaların sayısının oldukça az olduğu belirlenmiştir. Bu konuya yönelik çalışmaların sayısı artırılmalıdır.
- Türkçe ve İngilizce öğreticilerinin AOBM hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayacak seminerler, eğitimler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Alan, İ. N., & Duruhan, K. (2020). Türkiye’de sekizinci sınıflarda okutulmakta olan İngilizce ders kitabının kültürel aktarım öğeleri bakımından incelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-16.
- Arslan, A., & Coşkun, A. (2012). Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı: Türkiye ve dünyada neler oluyor? *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(12), 1-19.
- Aymen-Peker, E., Çiftli, S., & Çobanoğlu, E. O. (2020). TÜBİTAK destekli “Dili Doğada Yaşıyorum” projesinin İngilizce eğitimi üzerindeki etkileri. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty, Özel Sayı*, 39, 58-78. DOI:10.7822/omuefd.718276
- Büyükkiz, K. K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Biçer, N. (2017). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 236-247. DOI:10.5505/pausbed.2017.69772
- Biçer, N., & Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmek için kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663. DOI:10.16916/aded.329809
- Candaş-Karababa, Z. C. (2009). Teaching Turkish as a foreign language and problems encountered. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 42(2), 265-278. DOI:10.1501/Egifak_0000001185
- Ceran, D. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarına ilişkin metaforları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 121-140.
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge University Press. Erişim adresi: www.coe.int/lang-cefr.
- Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learningteaching/16809ea0d4>
- Creswell, J. W. (2019). *Eğitim Araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. EDAM Yayınları.

- Çağatay, S., & Ünveren Gürocak, F. (2016). Is CEFR really over there? *Procedia-Social and Educational Sciences*, 232, 705-712. DOI:10.1016/j.sbspro.2016.10.096
- Çiftçi, Ö., & Coşkun, H. (2017). Yabancılara Türkçe alanında yapılan çalışmaların farklı değişkenlere göre tasnifi. *International Journal of Language Academy*, 5(4), 205-214. DOI:10.18033/ijla.3625
- Durmuş, M. (2018). Dil öğretiminin temel kavramları üzerine düşünceler: Yabancılara Türkçe öğretimi mi, yabancı dil veya ikinci dil olarak Türkçe öğretimi mi? *Türkbilig*, (35), 181-190.
- Demir, A. Y. (2020). *Avrupa Ortak Başvuru Metni bağlamında ilköğretim İngilizce dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Deniz, K., & Uysal, A. G. B. (2010). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ve yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü öğretim programı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 239-261.
- Ekinci, M. (2020). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan yazma etkinliklerinin incelenmesi: Bir ders kitabı analizi. *International Journal of Language Academy*, 8(5), 65-75. DOI:10.29228/ijla.46507
- Elbir, B., & Aka, F. N. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımına yönelik yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(12), 371-386.
- Ercan, A. N. (2015). Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından analizi. M. V. Coşkun (Ed.), *Türkçenin Eğitimine-Öğretimine Yönelik Çalışmalar* (ss. 2-12). Ankara: Pegem Akademi.
- Erol, F. H. (2008). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Tasarlama ve Bildirme Kiplerinin Öğretimi ve Sıralanması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evrekli, E., İnel, D., Deniz, H., & Balım, A. G. (2011). Fen eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerdeki yöntemsel ve istatistiksel sorunlar. *İlköğretim Online*, 10(1), 206-218.
- Eyüp, B. (2021). Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Metni (CEFR) ve diğer öğretim programları. E. Aktaş, & V. Halitoğlu (Ed.), *Etkinlik Temelli Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi* içinde (s. 239-259). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gedik, T. A., & Kolsal, Y. S. (2022). A corpus-based analysis of high school English textbooks and English university entrance exam in Turkey. *Theory and Practice of Second Language Acquisition*, 8(1), 157-176. DOI:10.13140/RG.2.2.24530.99527
- Göçer, A., & Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 6(3). DOI:10.7827/TurkishStudies.2470
- Graves, K. (2008). The Language Curriculum: A social contextual perspective. *Language Teaching*, 41(2), 147-181.
- Güven, H., & Saracaloğlu, A. S. (2020). Dokuzuncu sınıf İngilizce ders kitabının öğretmen ve uzman görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 489-518.
- Güven, A. Z., & Özbilen, U. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ders kitapları hakkındaki görüş ve önerileri (İstanbul Türkçe Öğrenim Seti). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Tahir Üzgör: Özel Sayısı 7, 80-91. DOI:10.29000/rumelide.808242

- Haznedar, B. (2009). *Türkiye’de yabancı dil eğitimine ilişkin değerlendirmeler: İlköğretim İngilizce ders kitaplarının incelenmesi*. Paper presented at First International Congress of Educational Research, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- İşcan, A., Karagöz, B., & Konyar, M. (2017). Cultural Transfer and Creating Cultural Awareness in Teaching Turkish as A Foreign Language: A Sample from Gaziosmanpaşa University Tömer. *Journal of Education and Practice*, 8(9), 53-63.
- Kara, M. (2011). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılara A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*, 3(3), 157-195.
- Karababa, Z. C., & Üstünsoy Taşkın, S. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, 157, 65-81.
- Karagöz, B., & Şeref, İ. (2021). Türkçe eğitimi doktora tezlerine bütünsel bir yaklaşım (1995-2020). *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (46), 43-68. DOI:10.21497/sefad.1031689
- Kemiksiz, Ö. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları üzerine yapılan araştırmaların eğilimleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı, 34-56. DOI:10.35675/befdergi.832492
- MEB. (2009). *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni öğrenme-öğretme-değerlendirme*. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Merriam, S. (2018). Nitel araştırma-desen ve uygulama için bir rehber. (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Yayıncılık.
- Ortaköylü, S., Satılmış, S., & Eyüp, B. (2020). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik yapılan araştırmalar üzerine bir analiz çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 87-112. DOI:10.16916/aded.625414
- Özen, D., & Dağyar, M. (2020). Çok kültürlülük bağlamında ortaöğretim İngilizce ders kitaplarının incelenmesi. *Ankara Fakültesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(2), 601-636. DOI:10.30964/auebfd.639040
- Özer, Ö., & Parmaksız, R. S. (2013). Comparative analysis of lower secondary education 3rd grade curriculum for English language and the Common European Framework of Reference for Languages. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 171. DOI:10.14686/201321986
- Özer, B., & Korkmaz, C. (2016). Yabancı dil öğretiminde öğrenci başarısını etkileyen unsurlar. *EKEV Akademi Dergisi*, 20(67), 59-84.
- Özüdoğru, F. (2016). *İlkokul 2. sınıf İngilizce öğretim programının Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni doğrultusunda aydınlatıcı değerlendirme modeli ile değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sallabaş, M. E., & Sağlık, H. (2020). Yabancılara Türkçe öğretim setlerinde yer alan konuşma etkinliklerinde dilin kullanım alanları. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 237-249.
- Say, B., Özge, U., & Oflazer, K. (2002, Şubat). *Bilgisayar ortamında derlem geliştirme çalışması*. Akademik Bilişim Konferansı’nda sunulan bildiri, Konya.
- Şeref, İ., & Karagöz, B. (2020). Citation Analysis of Graduate Theses on Teaching of Turkish as a Foreign Language (1988-2019). *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 49(2), 1145-1183. DOI:10.14812/cufej.740826

- Şimşek, R. (2019). *Subliminal bir güç gösterisi: Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitapları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tabak, G., & Göçer, A. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde A1-C1 düzey dinleme etkinliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(3), 400-411. DOI:10.30703/cije.335459
- Tok, M. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde ders kitaplarındaki yazma çalışmalarının değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 253-283.
- Turgut, E., Karakuş, N., & Ökten, C. E. (2017). CEF- Estim kılavuzuna göre Hitit, İstanbul ve Yedi İklim setlerindeki A2 okuma metinlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 12(33), 475-490. DOI:10.7827/TurkishStudies.12625
- Tüm, G., & Ceyhan Bingöl, Z. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel işlevleri. *Turkish Studies*, 12(34), 429-444. DOI:10.7827/TurkishStudies.12654
- Tüm, G., & Gürbüz, C. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce ders kitaplarındaki söz eylemlerin Ortak Başvuru Metni'ne uyumuna göre karşılaştırılması*. 1. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu (ss. 246-255), Nevşehir, Türkiye.
- Türkben, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2464-2479.
- Yaşar, Ö. (2015). İlkokul 2.sınıf Fun With Teddy İngilizce ders kitabının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 329-348.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.